

**Извјештај о вањском вредновању студијских програма Високе школе за туризам и  
хотелијерство, Требиње**

AVORC број и датум: 1/02-04-2-96-12/22 од 22.03.2024. године.

Датуми посјете: 15. и 16. јун 2023. Године

Локација: Требиње

**Комисија за вањско вредновање:**

- Проф. др Марија Кнежевић, стручњак из реда академске заједнице БиХ, предсједник,
- Проф. др Милица Костић-Станковић, међународни стручњак, члан,
- Марија Милић, стручњак из реда привреде и праксе, члан и
- Ања Савић, студент, члан.

Координатор: Бојан Шолаја, МА

**Критеријуми евалуације:** Стандарди и смјернице за осигурање квалитета у европском простору високог образовања – ESG (*Standards and Guidelines for Quality Assurance in European Higher Education Area - European Association for Quality Assurance in Higher Education, 2015*), Критеријуми за акредитацију високошколских установа у Републици Српској и БиХ, Критеријуми за акредитацију студијских програма првог и другог циклуса студија у Републици Српској и БиХ, Правилник о акредитацији високошколских установа и студијских програма Републике Српске.

## Садржај:

<b>1.0 Апликација</b> .....	<b>3</b>
<b>1.1 Информација о процесу акредитације</b> .....	<b>3</b>
<b>1.2 Подаци о високошколској установи</b> .....	<b>4</b>
<b>1.3 Подаци о захтеву</b> .....	<b>5</b>
<b>2.0 Вањско вредновање</b> .....	<b>5</b>
<b>2.1 Претходне активности</b> .....	<b>6</b>
<b>2.2 Посјета високошколској установи</b> .....	<b>6</b>
<b>3.0 Мишљење о исходу вањског вредновања</b> .....	<b>8</b>
<b>3.1 Оцјена квалитета по појединачним критеријумима</b> .....	<b>8</b>
<b>3.2 Препорука за акредитацију</b> .....	<b>41</b>

## 1.0 Апликација

### 1.1 Информација о процесу акредитације

Висока школа за туризам и хотелијерство из Требиња (у даљем тексту: Висока школа) предала је пријаву за акредитацију Високе школе 28.02.2022. године Агенцији за високо образовање Републике Српске (у даљем тексту: Агенција) која је заведена под бројем протокола 1/02-04-2-96/22 Агенције од 28.02.2022. године.

Агенција је 12.07.2022. године актом број 1/02-04-2-96-2/22 затражила од Министарства за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво Републике Српске, као надлежног органа управе, провјеру легитимности рада установе, а 12.07.2022. године актом бр. 1/02-04-2-96-3/22 од Републичке управе за инспекцијске послове податке у вези са вршењем инспекцијског надзора над Високом школом. Министарство је дописом број 19.040/612-69/22 од 22.07.2022. године информисало Агенцију да је Министарство просвјете и културе на основу Рјешења број: 07.2-2160-5/07 од 02.07.2007. године издало Високој школи Дозволу број: 07.2-9617/07 од 28.12.2007. године за рад и извођење студијског програма Туризам и хотелијерство – 180 ECTS бодова, а на основу Рјешења број: 07.023/612-8-3/11 од 17.12.2012. године Дозволу број: 07.023/612-8-3-1/11 за од 25.02.2013. године за извођење студијског програма Пословна економија туристичке привреде – 240 ECTS бодова. Министарство је информисало Агенцију о томе да је Висока школа у вријеме издавања наведених дозвола, у складу са раније важећом Уредбом о условима за основање и почетак рада високошколских установа и о поступку утврђивања испуњености услова („Службени гласник Републике Српске“ бр.: 35/11 и 51/11), испуњавала минималне услове за извођење наведених студијских програма, те да се у Министарству не води другостепени поступак у којем је странка Висока школа. Републичка управа за инспекцијске послове – Сектор просвјетне инспекције – Одјељење Требиње је дописом број 24.120/616-248-81-3/22 од 23.09.2022. године информисала Агенцију о обављеном инспекцијском надзору и утврђеним чињеницама на Високој школи о чему је састављен Записник број: 24.120/616-248-81-3/22 од 22.09.2022. године, који је у прилогу наведеног дописа достављен Агенцији, у којем нису констатоване неправилности у раду Високе школе.

Агенција је Рјешењем број 1/02-04-2-96-1/22 од 11.11.2022. године, за координатора поступка акредитације Високе школе именовала вишег стручног сарадника за акредитацију и аналитику у Сектору за акредитацију и међународну сарадњу, Бојана Шолају, МА.

Агенција је 25.04.2023. године са Високом школом закључила Уговор за услуге акредитације високошколске установе и студијских програма под бројем протокола Агенције 1/02-04-2-96-5/22, које ће Агенција извршити на основу:

- анализе усаглашености документације са законским захтјевима (легитимност захтјева), комплетности документације у односу на важеће законске прописе Републике Српске и Босне и Херцеговине, као и правилима европских асоцијација у овој области и
- вањског вредновања у сврху акредитације са циљем утврђивања усаглашености са захтјевима Стандарда и смјерница за обезбјеђење квалитета у европском простору

високог образовања, критеријума за акредитацију високошколских установа и студијских програма и процјене усаглашености структуре и садржаја студијских програма са утврђеним излазним профилима.

Уговором су дефинисане обавезе Високе школе и Агенције као и повјерљивост свих информација пружених у току поступка вањског вредновања.

Агенција је спровела поступац одабира чланова комисије стручњака у складу са Правилником о акредитацији високошколских установа и студијских програма, те у складу са Законом о високом образовању Републике Српске и Законом о обезбјеђењу квалитета у високом образовању Републике Српске, актом број 1/02-04-2-96-4/22 од 18.11.2022. године, 1/02-04-2-96-4-2/22 од 15.02.2023. године и 1/02-04-2-96-4-3/22 од 08.03.2022. године упутила Агенцији за развој високог образовања и осигурање квалитета БиХ Приједлог за именовање Комисије домаћих и међународних стручњака за оцјењивање и ревизију квалитета и давање препорука о акредитацији високошколске установе и студијских програма (даље: Комисија стручњака) у сљедећем саставу:

- Проф. др Марија Кнежевић, стручњак из реда академске заједнице БиХ, предсједник,
- Проф. др Милица Костић-Станковић, међународни стручњак, члан,
- Марија Милић, стручњак из реда привреде и праксе, члан и
- Ања Савић, студент, члан.

Након извршеног именовања Комисије домаћих и међународних стручњака од стране Агенције за развој високог образовања и осигурање квалитета БиХ рјешењем број: 05-33-1-480-2/22 од 19.12.2022. године и 05-33-1-480-5/22 од 04.04.2023. године приступило се детаљној анализи документације након чега су успједиле активности на припреми посјете високошколској установи.

## 1.2 Подаци о високошколској установи

Подаци о високошколској установи	
Назив, адреса и e-mail адреса институције	Висока школа за туризам и хотелијерство, Степе Степановића бб, Требиње, <a href="mailto:thtrebinje@teol.net">thtrebinje@teol.net</a> ; <a href="mailto:vsturizam@teol.net">vsturizam@teol.net</a>
Интернет адреса	<a href="http://www.thtrebinje.com">www.thtrebinje.com</a>
Назив, број и датум акта о оснивању	Сагласност на статусну промјену бр.07.2-2160/07, 05.07.2007.
Пореско-идентификациони број (ПИБ)	4401740100008
Матични број додијељен од Републичког завода за статистику	01973070
Име, презиме и адреса (назив и сједиште) оснивача	Народна Скупштина Републике Српске, Бања Лука
Број и датум одлуке о именовању лица овлашћеног за заступање	Одлука Сената бр.75/20 од 17.07.2020. проф. др Обрен Ђњато, директор

Број и датум дозволе за рад високошколске установе	Рјешење бр. 07.2-2160-5/07, 28.12.2007. године
Број и датум дозволе за рад ван сједишта	_____
Организационе јединице које се посјећују и одговорна лица	_____
Контакт особа (за посјету)	Проф. др Обрен Ђњато
Број телефона	059/240-245

### 1.3 Подаци о захтјеву

Висока школа је уз захтјев за акредитацију доставила попуњен апликациони образац који прати структуру стандарда и критеријума у односу на које се врши акредитација, самоевалуациони извјештај Високе школе, те осталу пратећу документацију која је хиперлинковима повезана с апликационим обрасцем (Статут, Рјешења и дозволе за рад, Стратегију, Правилник о осигурању квалитета Високе школе и др.). Истовремено, на обрасцу прописаном од стране Агенције је достављена посебна апликација и за пријављене студијске програме, пратећи одговарајуће стандарде и критеријуме, као и самоевалуациони извјештаји за пријављене студијски програме и пратећа документација.

Студијски програми који је Висока школа пријавила за акредитацију:

Студијски програм пријављен за акредитацију		
Назив студијског програма:	Ниво студија	Назив(и) излазних квалификација
Туризам и хотелијерство - 180 ECTS	Први циклус	1. Дипломирани менаџер туризма - 180 ECTS 2. Дипломирани менаџер хотелијерства - 180 ECTS
Пословна економија туристичке привреде - 240 ECTS	Први циклус	3. Дипломирани економиста туризма - 240 ECTS

### 2.0 Вањско вредновање

Предмет вањског вредновања јесте функционисање цјелокупног система квалитета Високе школе (оцјена и ревизија квалитета и давање препоруке о акредитацији Високе школе) и квалитет студијских програма и његових исхода (могућност запослења свршених студената).

## 2.1 Претходне активности

Након прегледа достављене документације за акредитацију високошколске установе и студијских програма те након извршене провјере легитимности високошколске установе отпочеле су припреме Комисије стручњака у сљедећем саставу:

- Проф. др Марија Кнежевић, стручњак из реда академске заједнице БиХ, предсједник,
- Проф. др Милица Костић-Станковић, међународни стручњак, члан,
- Марија Милић, стручњак из реда привреде и праксе, члан и
- Ања Савић, студент, члан.
- 

Комисија је на разматрање добила документацију Високе школе, попуњен апликациони образац, самоевалуациони извјештај, те бројну пратећу документацију.

Комисија је такође добила Стандарде и смјернице за осигурање квалитета у европском простору високог образовања, Критеријуме за акредитацију високошколских установа у Републици Српској и БиХ, Критеријуме за акредитацију студијских програма првог и другог циклуса студија у Републици Српској и БиХ, Правилник о акредитацији високошколских установа и студијских програма Републике Српске, обрасце листе провјере за члана комисије стручњака и обрасце извјештаја.

Агенција је организовала састанак са Комисијом стручњака 03.05.2023. године којем су присуствовали координатор и четири члана Комисије стручњака. Током састанака Комисија је утврдила методологију рада и између осталог усагласила, поштујући акте Агенције и све релевантне прописе у Републици Српској и БиХ, да сваки члан Комисије има обавезу да на основу анализираних документација високошколске установе попуни образац индивидуалне листе провјере која служи као подсјетник члану Комисије са питањима, запажањима и захтјевима за додатне документе за посјету установи. На састанку су договорене све појединости рада, те усаглашено заједничко разумијевање захтјева стандарда и критеријума.

На другом састанку са Комисијом стручњака који је одржан 07.06.2023. године присуствовали су координатор и четири члана Комисије стручњака. Током састанка Комисија је усагласила приједлог термина и План и програм посјете високошколској установи који је Прилог 2 овог извјештаја, а предвиђа посјету у трајању од два радна дана.

Прије посјете Комисије за вањско вредновање, руководство и представници служби Високе школе су упознати са детаљима и током предстојеће посјете, те им је благовремено достављен План и програм посјете који су допунили именима учесника на сваком поједином састанку. Предмет вањског вредновања је високошколска установа и студијски програми кроз процјену обављања основне дјелатности у односу на степен испуњености Критеријума за акредитацију високошколских установа у Републици Српској и БиХ, Критеријума за акредитацију студијских програма првог и другог циклуса студија у Републици Српској и БиХ и релевантних Европских стандарда и смјерница за обезбјеђење квалитета у високом образовању, као што је наведено у Апликацији за акредитацију Високе школе.

Током састанка је усаглашен фокус на поједина питања, размијењена су мишљења стечена након прегледа апликације високошколске установе и студијских програма, усаглашен начин вођења разговора као и друга питања од важности за професионалан рад Комисије стручњака.

## 2.2 Посјета високошколској установи

Посјета високошколској установи реализована је 15. и 16. јуна 2023. године, а План и програм

посјете Високој школи (даље: План посјете) доступан је у архиви Агенције, уз досије Високе школе, и усаглашен је са свим члановима Комисије стручњака, те благовремено достављен високошколској установи како би се припремила документација коју чланови Комисије стручњака траже на увид и да би рад на вредновању био што боље организован. Планом посјете било је предвиђено да током првог дана Комисија стручњака разговара са сљедећим саговорницима:

- руководство Високе школе
- тим за квалитет (пет представника),
- представници студентске службе, библиотеке, правне службе и рачуноводства Високе школе (четири представника),
- представници тима за међународну сарадњу Високе школе (три представника),
- представници академског особља (пет представника за сваки студијски програм),
- представници студената (три представника за сваки студијски програм)
- представници дипломираних студената/алумни (пет представника)
- представници тржишта рада (три представника).

Сви састанци су реализовани у складу са планом посјете.

Током првог радног дана 15. јуна 2023. године, Комисија стручњака је одржала састанке са руководством Високе школе, тимом за квалитет, представницима студентске службе, библиотеке, правне службе и рачуноводства високошколске установе, представницима одјељења за међународну сарадњу, представницима академског особља и студената на студијским програмима Туризам и хотелијерство и Пословна економија туристичке привреде, као и са представницима алумни асоцијације и представницима тржишта рада. Комисија је током првог дана посјете извршила увид у физичке ресурсе Високе школе. Посјета је обухватала обилазак сљедећих просторија, и то: студентске службе, канцеларија управе, архиве, библиотеке, читаонице, учионица које су опремљене пројекторима и рачунарима, учионички простор опремљен за извођење наставе, наставничке кабинете и канцеларију за техничку подршку и научноистраживачки рад.

Послије радног дијела првог дана посјете 15. јуна 2023. године, чланови Комисије стручњака су одржали интерни састанак на којем су усагласили садржај и смјернице прелиминарног извјештаја са проценом стања и препорукама за унапређење, којим је наглашено саопштавање добрих и слабих страна, те основних препорука за унапређење по сваком критеријуму и подкритеријуму понаособ.

Другог дана посјете 16. јуна 2023. године одржан је заједнички завршни састанак на којем је Комисија стручњака представницима руководства Високе школе и тиму за квалитет представила прелиминарни извјештај о вањском вредновању. Током дводневне посјете вођен је записник који је доступан у Архиви Агенције и досијеу Високе школе.

Листа учесника на свим разговорима је доступна у Архиви Агенције као саставни дио Плана

посјете Високој школи.

Након одржаних састанака и обављених разговора, чланови Комисије стручњака су на крају првог дана одржали интерни састанак на којем су изнијели индивидуална запажања и утиске са појединих састанака, коментарисали добијене информације и анализирали рад Комисије стручњака. Током дискусије чланови Комисије стручњака су усагласили ставове који представљају основу за израду прелиминарног извјештаја са детаљним анализама по сваком појединачном критеријуму за високошколске установе и студијске програме. О овим запажањима дате су и посебне препоруке у наставку извјештаја.

### 3.0 Мишљење о исходу вањског вредновања

Вањско вредновање је урађено провјером нивоа испуњености захтјева ESG стандарда, Критеријума за акредитацију високошколских установа и Критеријума за акредитацију студијских програма првог и другог циклуса студија.

Критеријуми за оцјену нивоа испуњености захтјева:

Ниво I - нема доказа или постоје дјелимични, непоуздани докази испуњења захтјева (потпуно ново или старо у организацији),

Ниво II - захтјев је планиран, постоји само на папиру и/или дјелимично спроведен,

Ниво III - захтјев је планиран, спроведен и прате се ефекти,

Ниво IV - захтјев је планиран, спроведен, прате се ефекти, са/без увођења сталних прилагођавања и побољшања на основу поређења са најбољима.

I	ВШУ не испуњава захтјев
II	ВШУ дјелимично испуњава захтјев
III	ВШУ претежно испуњава захтјев
IV	ВШУ у потпуности испуњава захтјев

### 3.1 Оцјена квалитета по појединачним критеријумима

Вањско вредновање студијских програма урађено је на бази:

- Анализе документације студијских програма коју је високошколска установа доставила у склопу захтјева за акредитацију
- Посјете високошколској установи и увида у реално стање обављеном од стране комисије стручњака.

Студијски програми вредновани су у односу на Критеријуме за акредитацију студијских програма првог и другог циклуса студија и то:

1. Политика осигурања квалитета студијских програма (1.1, 1.2, 1.3),
2. Креирање и усвајање студијских програма (2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6),
3. Учење, поучавање и вредновање усмјерени на студента (3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7),
4. Упис и напредовање студената, признавање и сертификавање (4.1, 4.2, 4.3),



5. Људски потенцијала (5.1, 5.2, 5.3, 5.4),
6. Ресурси и финансирање (6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5),
7. Управљање информацијама о студијским програмима (7.1, 7.2),
8. Информисање јавности о студијским програмима (8.1),
9. Континуирано праћење, периодична евалуација и ревизија студијских програма (9.1, 9.2, 9.3, 9.4) и
10. Мобилност академског особља и студената (10.1, 10.2, 10.3).

Своје ставове Комисија је градила и на великом броју доказа и докумената који се налазе похрањени у архиви Агенције за високо образовање Републике Српске.

Назив студијског програма:	Ниво студија:	Назив(и) излазних квалификација:
Туризам и хотелијерство	I циклус 180 ECTS	1. Дипломирани менаџер туризма - 180 ECTS 2. Дипломирани менаџер хотелијерства - 180 ECTS

1. Политика осигурања квалитета студијских програма (1.1, 1.2, 1.3)
<p>1.1. Високошколска установа има усвојену и јавно доступну политику унутрашњег обезбеђења квалитета студијских програма као дио њеног стратешког управљања.</p> <p>1.2. Политика обезбеђења квалитета студијских програма је усмјерена на промоцију: истраживачког рада, учења и поучавања, мобилности и интернационализације на студијским програмима, као и спречавању плагијата радова наставника и завршних радова студената на свим циклусима студија.</p> <p>1.3. Политика подржава развој културе квалитете у којој сви унутрашњи учесници доприносе квалитету студијских програма, те дефинише начин укључивања спољних учесника у томе.</p>
<p><b>Добре стране:</b></p> <p>Високошколска установа има усвојену и јавно доступну политику унутрашњег обезбеђења квалитета студијских програма као дио њеног стратешког управљања.</p> <p>Има одобрење за рад два студијска програма: - ТУРИЗАМ И ХОТЕЛИЈЕРСТВО – 180 ECTS И ПОСЛОВНА ЕКОНОМИЈА ТУРИСТИЧКЕ ПРИВРЕДЕ 240 ECTS</p> <p>Прва два програма су трогодишње студије, а Пословна економија је четворогодишњи програм, са могућношћу да дипломирани студенти трогодишњег студија могу наставити четврту годину на</p>

истој установи, са установљеним условима уписа, или прелиса са других подударних високошколских установа, односно установа које имају подударне студијске програме.

- Политика обезбјеђења квалитета има задовољавајућу оријентацију на промоцију: истраживачког рада, учења и поучавања, мобилности и интернационализације на студијским програмима. Ментори и професори раде на праћењу студентских радова, семинарских и завршних радова са посебним фокусом на спречавање плагијата, с обзиром на то да установа нема програм за контролу плагијата. Наставници и сарадници, приликом писања научних радова, користе софтвере за провјеру плагијата на другим високошколским установама са којима Висока школа има успостављену сарадњу. Треба истаћи ангажовање свих унутрашњих људских ресурса на његовању културе квалитета наставног процеса у којој се осјећа сарадња наставника, адиминистрације и спољњих учесника који заједно доприносе квалитету студијских програма, те дефинишу начин укључивања свих људских ресурса у реализацији студијских програма.

- Установа посједује Стратегију обезбјеђења квалитета Високе школе за туризам и хотелијерство за период од 01.01.2018. до 31.12.2022. године која је формално усвојена (достављена је одлука Сената о усвајању). У међувремену је високошколска установа усвојила нову Стратегију обезбјеђења квалитета на Високој школи за туризам и хотелијерство Требиње за период 01.01.2023. - 31.12.2027. године доступну на следећем линку: <https://thtrebinje.com/wp-content/uploads/2024/04/Strategija-i-Odluka.pdf>. Установа посједује и Правилник за самовредновање и обезбјеђење квалитета из 2017. године којим се прописују подручја вредновања и начин рада Комисије за самовредновање и обезбјеђење квалитета. У оквиру Статута Установе поглавље X се тиче обезбјеђења квалитета студијских програма, наставе и услова рада. У оквиру Стратегије обезбјеђења квалитета Високе школе за туризам и хотелијерство утврђени су: мисија институционалног система обезбјеђења квалитета и визија, стратешки циљеви израде Стратегије и конкретни задаци који представљају разраду циљева. У оквиру овог документа извршена је разрада циљева на задатке и дефинисани су индикатори за процјену успјешности реализације задатака, носиоци и рок извршења.

- Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета на Високој школи предвиђени су поступак самовредновања и основни начини вредновања/самовредновања студијских програма и наставног рада. Формирани приједлог Стратегије је био предмет активности радних група, представника академског, друштвеног и привредног окружења, руководства, Студентског представничког тијела Високе школе, јавних институција и субјеката из услужног сектора привреде. Као доказ учешћа заинтересованих страна у изради докумената достављена је Одлука о именовању Радне групе за израду Стратегије за обезбјеђење квалитета Високе школе за туризам и хотелијерство у Требињу за период од 01.01.2018. до 31.12.2022. године. Радну групу је чинило шест професора, један члан из привреде, један студент и један запослени из групе административног особља.

- Процедуре унутрашњег система обезбјеђења квалитета регулисане су Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета и Стратегијом обезбјеђења квалитета на Високој школи за туризам и хотелијерство Требиње. Правилником је дефинисана методологија прикупљања података и анализа прикупљених података. Анкетирање наставног и ненаставног особља и студената се редовно проводи с циљем унапређења рада установе и унапређења студијских програма и израђује се извјештај о самовредновању, базирано на добијеним резултатима.

- Висока школа има ефикасан организацијски систем који креирања у усавршавања студијских програма у који су укључени и студенти, као и стејхолдери привреде. Има шему организационог система функционисања која омогућује ефикасан систем унутрашње контроле квалитета преко изабраних академских, административних и студентских органа управљања. Укључена је и привреда, као и субјекти ван привреде са којима постоји континуирана комуникација.
- Студијски програм садржи опште програмске циљеве ВШУ, постоји добра усклађеност са мисијом и визијом школе, као и са Стратегијом за обезбјеђење квалитета студијских програма Високе школе. Програм је добро садржајно и структурално конципиран, тако да пружа студентима академска знања и вјештине који могу бити основа њихових будућих каријера, било да се запошљавају или настављају школовање на другим институција у циљу стицања ширих знања и компетенција.
- Политика осигурања квалитета студијских програма Високе школе је у потпуности усклађена са ЕСГ смјерницама, као и са критеријумима за акредитацију високошколских установа у БиХ.
- Висока школа нема програм за континуирано праћење квалитета кроз квантитавне показатеље, али има комисије које контролишу и оцјењују рад и предлажу измјене.
- Примјетна је информисаност и укљученост студената, административног особља, алумнија и наставника у образовне циљеве наставних предмета, у исходе студијских програма и компатибилности са наставним програмима сличних факултета у Бањалуци, Дубровнику и Подгорици.
- Установа има Кодекс професионалне етике којим се дефинишу етичке норме за све чланове академске заједнице.
- Програм ТУРИЗАМ И ХОТЕЛИЈЕРСТВО је атрактиван и конкурентан, посебно имајући у виду да је Требиње брзорастућа туристичка дестинација.

#### Слабе стране

- У документацији се наводи се да је Стратегија обезбјеђења квалитета доступна запосленима, студентима и јавности путем истицања у наставним, кабинетским и комуникационим просторима, огласној табли и објављивањем на интернет страници Високе школе, али, увидом у садржај интернет странице Установе, није утврђено да је Стратегија јавно доступна овим путем.
- ВШУ нема програм за провјеру студентских и наставничких радова на плагијат, али у те сврхе користи програме установа са којима сарађује.
- Иако Кодекс професионалне етике ВШУ предвиђа заштиту од неетичког понашања и основне етичке стандарде који се тичу односа према професији, институцији, студентима и колегама, те начелно дефинише да није прихватљиво кршење вриједности и норми интелектуалног поштења, плагијат није предмет овог документа.
- Израда самоевалуационих извјештаја је формална обавеза, али се не ради редовно у мјери у којој би требало.

#### Препоруке за унапређење:

- У Кодексу професионалне етике посебно регулисати област спречавања плагијата радова наставника и завршних радова студената на свим циклусима студија.
- Појачати истраживачки рад наставника и студената.
- Препоручљиво је укључење ВШУ у међународна струковна удружења ради добијања међународне подршке.
- Редовно радити самовалуационе извјештаје и корисити их за унапређење квалитета рада.

#### КРИТЕРИЈУМ 1. Политика осигурања квалитета студијских програма

ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:

III

#### 2. Креирање и усвајање студијских програма (2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6)

- 2.1 Високошколска установа има успостављене процедуре за креирање и усвајање студијских програма који укључују студенте и све заинтересоване стране.
- 2.2 Студијски програми су усклађени са научним и образовним стандардима и достигнућима одређене научне/умјетничке области, захтјевима сродних научних области у циљу стицања мултидисциплинарних знања, захтјевима тржишта рада и међународних реформских процеса.
- 2.3 Циљеви студијског програма и исходи учења су јасно дефинисани и подударни са садржајем студијских програма и нивоом циклуса студија и у складу су са стратегијом установе. Циљеви студијског програма и исходи учења су упоредиви са истим и/или сличним програмима на високошколским установама у БиХ и иностранству.
- 2.4 Исходи учења су утврђени и наведени на сваком нивоу студијског програма, те су повезани са стандардима квалификација, Квалификационим оквиром у БиХ и Оквиром квалификација Европског простора високог образовања (QF-EHEA).
- 2.5 Наставни план и програм садржи минимално: преглед обавезних и изборних предмета, оквирни садржај наставне материје за сваки од предмета (подијељену према броју седмица/наставних јединица у склопу једног семестра), оптерећење студента по предмету, бодовну вриједност сваког предмета исказану у складу са ECTS-ом, начине провјере и вредновања континуираног стицања знања студента, бодовну ECTS вриједност завршног рада на I и II циклуса студија, у зависности од статуса установе, методе обезбјеђења квалитета, листе обавезне и допунске литературе за сваки поједини предмет, обавезне и специфичне опрему за извођење програма/предмета према захтјевима научне/умјетничке области.
- 2.6 Високошколска установа обезбјеђује: интердисциплинарност/ мултидисциплинарност плана и програма, интернационализацију наставног плана и програма, интеракцију са професионалном праксом, реализацију практичне наставе и активно учешће студената у научно/умјетничком истраживању у оквиру студијског програма.

**Добре стране:**

- ВШУ има успостављене процедуре за креирање и усвајање студијских програма и садржај је усклађен са општим и образовним циљевима, исходима учења и излазним квалификацијским профилима. Достављени су адекватни документи којима се то потврђује.

- Програм је усклађен са Стратегијом за обезбјеђење квалитета, научним и образовним критеријумима, стандардима, и достигнућима европског високог образовања и захтјевима научне области и тржишта. Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета дефинисан је начин вредновања студијских програма.

- Студијски програм базиран је на принципима високог образовања и свих принципа ЕСГ за обезбјеђење квалитета. Истакнуто је да процес усвајања, мониторинга и преиспитивања студијских програма и излазних квалификација врши периодично менаџмент ВШУ и Комисија за самовредновање и обезбјеђење квалитета, у складу са одредбама Стратегије за обезбјеђење квалитета и Правилника за самовредновање и обезбјеђење квалитета. Наставни план садржи неопходне елементе који се тичу садржаја предмета, бодовања, начин провере и вредновања, литературе и слично.

- Садржаји студијског програма су усклађени за образовним циљевима, који су дефинисани Стратегијом, мисијом и визијом и усклађени са сљедећим документима: Елаборатом, Статутом, Стратегијом за обезбјеђење квалитета и Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета студијских програма. Излазни профили у потпуности произилазе из структуре студијских програма. Уредба о кориштењу академских титлула, стручних и научних звања је у складу са европским квалификацијским оквиром. У процедуре за успостављање и обезбјеђење квалитета су у довољној мјери укључени сви који и требају да их креирају, спроводе и контролишу: академско особље, студенти, администрација, менаџмент школе, као и привредни и непривредни субјекти попут Завода за запошљавање, Привредне коморе, свако на начин како је успостављена сарадња са ВШУ.

- Студијски програм је компатибилан са сличним програмима у региону, те пружа студентима могућност стицања мултидисциплинарних знања којима се могу, без додатних образовања, укључивати у међународне реформске процесе у области економије, туризма и хотелијерства, јер Висока школа примјењује основне позитивне принципе и његује вриједности Болоњске декларације, која управо и има за циљ уједначавање система образовања и повећање мобилности студената.

- Исходи учења су иновирани и усклађени са стандардима, тако да циљеви образовања у потпуности проистичу из наставних планова и програма, што омогућује квалитетне исходе учења. Усклађеност са потребама привреде је видљива по томе што нема ниједан незапослени менаџер туризма или хотелијерства, као ни пословне економије на Бироу за запошљавање у Требињу, као ни у околним градовима. У исходима учења је наглашена способност студената за критичко размишљање и праћење друштвених промјена, те њихово претварање у изазове и шансе. Стеченим компетенцијама излазни кадровски профили Високе школе и њених студијских програма за туризам, хотелијерство и економију туризма, добијају међународну ноту, спремност ка мобилности, интернационализацији и проходности у Европском простору високог образовања.

- Студијски програм је формално добро постављен и ВШУ посједује сву документацију која је потребна за њихову реализацију. Образовни циљеви су јасно одређени у усклађени са образовним циљевима упоредних студијских програма, који су кориштени за првобитно дефинисање програма. Програм је врло актуелан и идеално се допуњава са програмом Пословна економија туристичке привреде од 240 ECTS бодова, с обзиром на то да се у оперативним пословима у хотелијерству и угоститељству, највише траже занимања нивоа 180 ECTS. Ко жели виши степен знања наставља студије на другом студијском програму, са логично постављеним условима и добија компетенције које одговарају нивоу 240 ECTS бодова, као и на сродним факултетима у региону. С друге стране, ово су врло тражена занимања, тако да постоји дугогодишња одрживост у запошљавању, односно не пријети опасност од производње кадрова који неће имати запослење. Како је Требиње једна од најатрактивнијих и најбрже напредујућих туристичких дестинација на Балкану, очигледна је потпуна оправданост ових програма.

-Студијски програм је прилагођен тренутним потребама тржишта у регији појачаног развоја туризма.

- Студијски програми се израђују у сарадњи са студентима и привредницима, кроз јасне законске процедуре. Постоје правилници који уређују политику промјене програма, увођење иновација и прилагођавања потребама тржишта за овим профилем нових радника.

-Професори сарађују са сличним факултетима у БиХ и постоји квалитетна размјена знања и искустава у смислу: размјене предавача, присуствовања конференцијама, сајмовима туризма, објављивања радова у часописима других Иниверзитета, као и посјетама студената земљама у окружењу и обрнуто.

#### Слабе стране:

- Не постоји конкретан документ којим се посебно регулише процес развоја студијских програма.
- У силабусима предмета има литературе старијег датума, коју је потребно иновирати.

#### Препоруке за унапређење:

- Јасније дефинисати процедуре развоја студијских програма у оквиру постојећих аката или донијети посебан документ којим ће процедуре бити јасније разрађене.
- Потребно је стално иновирати литературу за поједине предмете набавком актуелне литературе из свих области, али и кроз размјену литературе са другим високошколским установама.

### КРИТЕРИЈУМ 2. Креирање и усвајање студијских програма

#### ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:

III

### 3. Учење, поучавање и вредновање усмјерени на студента (3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7)

**3.1.** Академско особље које изводи наставу је претходно припремљено и мотивисано за ту активност, те у припреми за ту активност узима у обзир резултате анкета евалуације квалитета учења и поучавања од стране студената.

**3.2.** Академско особље мотивише и укључује студенте на преузимање активне улоге у истраживачко, научно-истраживачком и наставно-образовном процесу уз одговарајуће усмјеравање, консултације и подршку.

3.3. Студенти се оцјењују кроз јавно доступне процедуре за праведно, транспарентно и досљедно оцјењивање, као и кроз различите облике провјере знања и вјештина у складу са специфичностима и постављеним циљевима студијског програма.

3.4. Процедуре оцјењивања регулишу: организацију тестова и испита, критерије и методе оцјењивања од стране испитивача и комисије, транспарентност оцјењивања и могућност жалби студената на оцјењивање.

3.5. Високошколска установа има процедуру која дефинише поступак израде, структуру и вредновање завршног рада студената одређеног циклуса студија, као и права обавезе студента и ментора и услове за менторство.

3.6. Представници студената су укључени у рад тијела високошколске установе чија је надлежност управљање и доношење одређених одлука о студијским програмима.

3.7. Високошколска установа има успостављен механизам и процедуре за подршку студентима за савјетовање о будућем развоју каријере.

#### **Добре стране:**

Академско особље које изводи наставу је ангажовано на основу броја студената, а то школа утврђује на почетку академске године. На основу тога се ради оптерећење сваког наставника, план и распоред предавања и вјежби у семестру. Наставно особље је претходно припремљено и мотивисано за наставни процес, што потврђују алумни и привредници који сарађују са њима, везано за студентску праксу у ресторанима и хотелима Требиња. Већина хотела и ресторана имају конобаре, рецепционере или младе менаџере који су завршили студије на ВШУ и о њој говоре све најбоље. На ВШУ настављају своје усавршавање или иду на сродне факултетете на студије другог циклуса.

Академско особље мотивише и укључује студенте на преузимање активне улоге у истраживачко, научно-истраживачком и наставно-образовном процесу уз одговарајуће усмјеравање, консултације и подршку од стране наставника и ментора, посебно око студентске праксе или рада у току студија. Примјећена је велика посвећеност наставног особља студентима, као праћење њихове каријере послје студија.

Достављен је Правилник о полагању испита и оцјењивању студената, из 2013. године којим се регулише ова област. Такође, у оквиру силабуса за сваки предмет, назначени су поступци, критеријуми за оцјењивање и методе оцјењивања студената.

- Оптерећења студената се поштује. Академска година је 60, а семестар 30 кредита, недељно студенти нису оптерећени са више од 40 часова укупне наставе, односно 8 часова дневно.

- Видљиво је да се студенти оцјењују кроз јавно доступне процедуре за праведно, транспарентно и досљедно оцјењивање, као и кроз различите облике провјере знања и вјештина у складу са специфичностима и постављеним циљевима студијског програма. Студенти су обавезни да раде

своје предиспитне обавезе које се вреднују кроз: присуство предавањима, израду и презентацију семинарских радова (по избору или са понуђеним темама), те одговорима на питања из колоквија у току семестра. На основу тих параметара, те додатних активности: пројекат, посјета, сајам, и сличне активности) студенти и наставници заједно предлажу завршну оцјену, коју студент на испиту брани или поправља.

- Процедуре оцјењивања регулишу: организацију тестова и испита, критерије и методе оцјењивања од стране испитивача и комисије, транспарентност оцјењивања и могућност жалби студената на оцјењивање.

- Високошколска установа има процедуру која дефинише поступак израде, структуру и вредновање завршног рада студената одређеног циклуса студија, као и права обавезе студента и ментора и услове за менторство. Студент предлаже тему за завршни рад одабраном ментору из одабраног предмета, након чега се уклађује ментор, предмет и тема и онда се тема предаје као приједлог Наставно-научном вијећу факултета, које усваја и предлаже комисију. Ако студент нема приједлог теме свог рада, онда тему креира заједно са жељеним ментором и предметом, гдје се прати да се теме не понове. Дозвољено је да се понови тема након 5 година. Ментор прати израду рада цијели период, кроз консултације у кабинету или онлајн, као и опасност од плагијата.

- Појединачни предмети, вредновани су према Европском кредитном систему вредновања (ECTS), дакле једносеместрални су, подијељени на обавезне и изборне, са предвиђеним предиспитним обавезама студената.

- Улога студената у обезбјеђењу квалитета регулисана је Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета на Високој школи и Стратегијом обезбјеђења квалитета. Такође, ова област је предмет Правилника о студентском вредновању квалитета студија, који је достављен на увид. На основу резултата анкетања студената, саставља се извјештај, а на увид је достављен Извјештај о студентском анкетању у академској 2020/21. години. Такође, предвиђено је укључивање представника студената у складу са Статутом студентског представничког тијела, који је достављен на увид. Представник студената је и члан Комисије за обезбјеђење квалитета. Из наведеног, може се закључити да су предвиђени модалитети активног учешћа студената у обезбјеђењу квалитета и управљању.

- У разговору са представницима Комисије наставници су изразили мотивисаност за рад и унапређење наставног процеса.

- Процедуре оцјењивања и вредновања рада студената су врло изграђене и поштоване, посебно у менторству и изради завршних радова,

- Представници студената су укључени у рад свих институција ВШУ, у којима је њихово учешће предвиђено.

#### **Слабе стране:**

- ВШУ је дала на увид многе доказе о сарадњи са привредом, али се та сарадња своди на посјете, обиласке, екскурзије, семинаре, конференције на ВШУ, гдје су позвани привредници. Студенти немају организовану праксу под руководством ментора, већ се пракса своди на то да сами налазе послове или су већ у радном односу.



**Препоруке за унапређење:**

- Потребно је додатно радити на пројектима из области туризма, што је прилика за праксу студената, а и писање истраживачких радова.
- Обезбиједити додатну праксу студената у угоститељским објектима, гдје би студенти могли добити стипендије. Укључити привреднике у креирање измјена студијских програма. Склопити уговоре с привредницима о плаћеној пракси студената под контролом ментора – професора.
- Размислити о формирању предузетничког кабинета за угоститељство у школи за обављање праксе и пројеката из угоститељског предузетништва, како би студенте учинили конкуретним у вјештинама услуживања и менаџмента у угоститељству. Један од примјера су пројекти Удружења хотелијера Европе за опремање високошколских установа које образују кадрове за угоститељство.
- Потребно је кроз студијске програме појачати предузетништво и предузетнички дух, како би током студија студенти били усмјеравани на предузетнички начин запошљавања, односно самозапошљавања.

**3. Учење, поучавање и вредновање усмјерени на студента**

**ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**4. Упис и напредовање студената, признавање и сертификавање (4.1, 4.2, 4.3)**

- 4.1. Упис студената на студијски програм било којег циклуса врши се на основу законских одредница, јасних и транспарентних критеријума који укључују провјере знања, склоности и способности кандидата и успјех у претходном школовању, а у складу са анализираним друштвеним потребама и обезбијеђеним ресурсима за извођење програма. Конкурс за упис се јавно објављује на Web страници установе и у медијима.
- 4.2. Процедуре за признавање високообразовних квалификација, периода студија и претходног учења, а што подразумева и признавање неформалног и информалног учења су успостављене. Процедуре за признавање су у складу са Лисабонском конвенцијом о признавању.
- 4.3. Дипломираним студентима се додјељује документ који појашњава стечену квалификацију, укључујући остварене исходе учења, те контекст, ниво, садржај и статус студија који су похађали и успјешно завршили.

**Добре стране:**

Процедура за упис студената регулисана је Правилником о упису студената на студијске програме ВШУ из 2007. године. Установа расписује јавно доступне конкурсе за упис на интернет страници и медијима.

ВШУ је успоставила процедуре признавања високообразовних квалификација студија из претходног периода студија, које су у складу са релевантним националним и европским документима и нормативима. Процедuru признавања нивоа студија из претходног периода спроводи Комисија за признавање положених испита и излазних квалификација, коју именује директор.

Процедура уписа студената је јасна и једноставна, са пријемним испитима за које се добију материјали у ВШУ.

-Програми и предмети су слични истим на другим ВШ установама у РС БиХ, тако да је једноставна процедура признавања испита, при преласку на другу школу или Факултет. То студентима даје могућност мобилности, што и јесте основна интенција Болоњског процеса студирања.

-Студенти се у великом проценту запошљавају већ при упису на факултет, тако да поједностављују студентску праксу и при добијању дипломе већ имају солидно радно искуство, што им битно појачава компетенције за разне послове у туризму и угоститељству.

Студентима се додјељује документ који појашњава стечене квалификације на нивоу студијског програма који су похађали.

Слабе стране:

Препоруке за унапређење:

#### КРИТЕРИЈУМ 4: Упис и напредовање студената, признавање и сертификавање

ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:

IV

#### 5. Људски потенцијали (5.1, 5.2, 5.3, 5.4)

- 5.1. Број компетентног академског (наставници и сарадници) и неакадемског особља за квалитетну реализацију студијског програма је у складу са одговарајућим актом надлежне образовне власти која прописује критеријуме за лиценцирање.
- 5.2. Високошколска установа има дефинисану политику управљања људским потенцијалима са јасним и транспарентним критеријумима за запошљавање академског особља, задужењима, оптерећењем и одговорностима, критеријумима за професионални развој, напредовање и стручно усавршавање академског особља и механизме за праћење рада академског особља са мјерама за унапређење.
- 5.3. Академско особље је посвећено истраживачком, односно научно-истраживачком и умјетничком раду, посебно кроз међународне научно-истраживачке пројекте, те заједничке активности ментора и студента на изналажању грантова или стипендија.
- 5.4. Административном и помоћном особљу је омогућено усавршавање кроз учешће на обукама, посебно у вези информатичких система и система управљања.

**Добре стране:**

- Политика запошљавања је предмет Правилника о организацији и систематизацији послова и радних мјеста ВШУ из 2008. године, који је дат на увид у оквиру Статута ВШУ. На ову област односе се сегменти VIII -Академско и административно особље на високој школи и IX - радни односи. На увид је достављена Одлука о усвајању Приједлога Програма рада Високе школе за туризам и хотелијерство у Требињу за 2021. годину. У оквиру овог документа видљива је и ставка која се тиче кадровске политике. Документом је констатована потреба проширења броја наставника из области економије с циљем смањења броја гостујућих наставника.

- Поступак избора и напредовања наставника регулисан је Правилником о поступку и условима избора у академска звања особља Високе школе из 2010. године који је достављен на увид. Звања и услови за избор су прописани и у оквиру Статута ВШУ.

- У оквиру Правилника о поступку и условима избора у академска звања назначено је да се Комисија за избор у звања састоји од најмање три наставника из уже научне, односно умјетничке области, за коју се кандидат бира, па се може закључити да су чланови компетентни у датој области за коју се кандидат бира.

- На основу достављеног програма рада који се односи на 2021. годину увиђа се да су планиране различите активности у области научноистраживачког рада, укључујући пројекте и публикације. Један од стратешких циљева у оквиру Стратегије обезбјеђења квалитета је побољшање квалитета и интензивирање научно-истраживачког рада наставног особља, а дефинисани су индикатори који се тичу процене резултата у овој области.

-Одлична комуникација и координација студената, менаџмента, администрације и помоћног особља.

- Менаџмент ВШУ врши евалуацију наставника и прати менаџмент Високе школе путем сљедећих метода: посматрања, анализе, интерактивне методе менаџмент-наставник-менаџмент, као и резултатима анонимних студентских анкета. Поред тога, Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета ВШУ предвиђено је да наставници и сарадници врше самовредновање сопственог научног, стручног и наставног рада. Наставно особље извјештава о резултатима научног, стручног и наставног рада једном годишње у оквиру годишњег извјештаја.

- У оквиру Правилника о избору у звања академског особља предвиђен је поступак одузимања звања уколико се докаже неакадемско понашање запослених.

- ВШУ прати оптерећење наставника тако да њихова седмична оптерећеност буде у складу са законским одредбама.

- Наставно особље Високе школе за туризам и хотелијерство је компетентно за реализацију програма за које ВШУ има дозволу за рад.

**Слабе стране:**

- Због недостатка буџетских финансијских средстава не издваја се довољно средстава за научно усавршавање академског особља.
- Нису достављени подаци који се тичу до сада реализованих планова и програма запошљавања и развоја каријере.

**Препоруке за унапређење:**

- Унапредити област рада која се тиче усавршавања академског особља и дефинисати критеријуме по којима ће се вршити додјела средстава.
- Прецизно водити евиденције о реализованим програмима запошљавања.

**КРИТЕРИЈУМ 5. Људски потенцијали****ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**6. Ресурси и финансирање (6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5)**

- 6.1.** Ресурси за извођење студијског програма који у складу са Препорукама Агенције о критеријумима за лиценцирање високошколских установа и студијских програма у БиХ и одговарајућим актом надлежне образовне власти која прописује критеријуме за лиценцирање су довољни и доступни студентима.
- 6.2.** Обавезна и специфична потребна опрему за извођење студијског програма/предмета према захтјевима научне области/уже научне области је доступна. Високошколска установа обезбјеђује обавезну и допунску литературу за сваки поједини предмет која по садржају подржава реализацију предмета.
- 6.3.** Високошколска установа чини доступним студентима и академском особљу довољан број компјутерских просторија са приступом интернету и библиотеку с адекватном просторијом за читање, претраживачима и научним и другим базама података.
- 6.4.** Високошколска установа прати реализацију плана улагања у физичке ресурсе и опрему за научно-истраживачки рад и наставно-образовну дјелатност.
- 6.5.** Високошколска установа обезбјеђује кроз уговорне односе са другим високошколским установама и истраживачким центрима могућност кориштења њихових ресурса.

**Добре стране:**

- Објекат ВШУ има простор за већи број студената или више студентских активности. Локација зграде је одлична, видљива, добро освијетљена природном свјетлошћу, у тихом дијелу града, без много буке. Унутрашњост зграде је намјенски организована: улаз са информативним таблама и прије и после улаза, са информацијама за студенте. Широка степеништа и ходници, комотне учионице, вјежбаонице, библиотека.
- Обавезна и специфична потребна опрема за извођење студијског програма/предмета према захтјевима научне области/уже научне области постоји и доступна је студентима. Високошколска

установа, обезбјеђује обавезну и допунску литературу за сваки поједини предмет која по садржају подржава реализацију предмета. Административно и помоћно особље Високе школе за туризам и хотелијерство је у потпуности квалификовано и оспособљено за квалитетну подршку наставно-научном процесу. Посебно се истиче студентска служба која је студентима доступна у радно вријеме у физичком смислу и константно путем електронске поште и телефона, те друштвених мрежа студентских група.

- На основу података и резултата анкетирања студената представљених у оквиру Извјештаја о самовредновању, Комисија стручњака мишљења је да физички ресурси одговарају захтјевима спровођења наставног процеса. Адекватност ресурса за извођење студијских програма процјењује се континуирано путем интерне евалуације. Такође, током посјете је стечен увид у одређена улагања у развој физичких ресурса, али како ВШУ нема буџетску подршку за инвестициона улагања, она нису велика.

- Установа располаже рачунарском учионицом. Наставнички кабинети су опремљени рачунарима. У четири учионице инсталирани су видео-пројектори и један графоскоп, док је простор за рад студената опремљен са два рачунара. Административно особље такође располаже потребном рачунарском опремом. У читаоници у оквиру библиотеке доступно је седам рачунара.

- Комисија је извршила увид у капацитет физичких и библиотечких ресурса који је на задовољавајућем нивоу за студијски програм.

- Постоји Правилник о коришћењу библиотеке Високе школе за туризам и хотелијерство, на основу којег се увиђа начин коришћења услуга библиотеке.

- Високошколска установа прати реализацију плана улагања у физичке ресурсе и опрему за научно-истраживачки рад и наставно-образовну дјелатност, према могућностима.

- Висока школа за туризам и хотелијерство у Требињу има довољно простора за извођење квалитетне наставе, зграда је просторно конципирана тако да има простора за учионице, радионице, вјежбаонице, ИТ кабинет, библиотеку, студентску кантину и сличне садржаје. Хигијена зграде и простора је задовољавајућа.

#### **Слабе стране:**

- Један дио информационо-техничке опреме је застарио и потребно га је иновирати.

- Библиотека има релативно мали број библиотечких јединица (према броју студената) и недостају новија издања из области туризма, маркетинга, предузетништва и комуникација.

#### Препоруке за унапређење:

- Потребно је континуирано обнављати ИТ опрему и континуирано опремати учионице за извођење наставе.

- Иако библиотека садржи 4.500 библиотечких јединица, потребно је континуирано обогаћивати библиотечки фонд савременим издањима из области менаџмента, маркетинга, предузетништва, угоститељства.

- Задужити бар једну особу да се бави пројектима кроз које се може доћи до средстава за иновације.

- Више сарађивати са сличним институцијама, које имају искуства у изради пројеката.

- Простор за пријем студената на факултету боље уредити. Има простора и могуће је направити модернији пулт за комуникацију, са мало средстава и исто кроз пројекте или компензацију са привредом.

#### КРИТЕРИЈУМ 6. Ресурси и финансирање

ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:

III

#### 7. Управљање информацијама о студијским програмима (7.1, 7.2)

**7.1.** Систем редовног прикупљања и обраде информација о свим аспектима студијских програма (о стопи успешности студената, напуштању студија, задовољству студената, запошљивости свршених студената и слично) је успостављен и користи се за унапређења квалитета студијских програма.

**7.2.** Високошколска установа редовно прикупља и анализира податке о броју и старосној структури академског особља, spolu, односу броја наставника и студената, односу властитог и гостујућег кадра, као и податке анкетирања особља од стране студената.

#### Добре стране:

Систем редовног прикупљања и обраде информација о свим аспектима студијских програма (о стопи успешности студената, напуштању студија, задовољству студената, запошљивости свршених студената и слично) је успостављен. За наставно-научни процес, разне евиденције, процесе и књиговодство се користе различити програми.

- ВШУ располаже самосталним информационим системом. Овај систем садржи подсистем за кадровску и наставно-научну евиденцију који омогућава унос различитих података на основу којих се генеришу статистички извјештаји и врше анализе. Запослени у студентској служби је надлежан за унос података. Врши се прикупљање и обрада информација о сљедећим аспектима студијских програма: структура студентске популације, стопа успешности, пролазност, просјек оцена, напуштање студија, задовољство студената студијским програмима и начином студирања, расположивост наставних ресурса, степен запослености дипломираних студената помоћу алумни анкета и сл..

- Постоје, све законом предвиђене, евиденције о запосленима, о студентима и студијским програмима, као и о излазним профилима и компетенцијама по завршетку ове високошколске установе.

- ВШУ има ажуране анализе за потребе статистике града и општине, као и Републике Српске, а то су: финансијски извјештаји, биланс стања и успјеха, годишњи књиговодствени извјештаји, будући да Висока школа за туризам и хотелијерство има статус правног лица, те да је буџетски корисник.

Преко властите трезорске јединице је повезана са трезором Министарства финансија РС, у складу са Законом о буџетским корисницима.

- У ВШУ постоји и евиденција о објављеним научним и стручним радовима наставника и студената, као и о њиховом учешћу на научним скуповима, пројектима, округлим столовима, семинарима и конференцијама.
- Кад је у питању научно-истраживачки рад врши се анализа базирана на подацима о броју и категоријама публикација академског особља.

**Слабе стране:**

- Недостају потребне анализе из пословања, књиговодства, анкетања студената, алумни и слично, а биле би важне за унапређење квалитета управљања информацијама о студијским програмима.
- Иако је ВШУ успоставила информациони систем који омогућава прикупљање података и спровођење наведених анализа, али се истиче да се ове анализе врше периодично, а не редовно, услед недовољног броја административног особља (један запослени у студентској служби) и ограничених буџетских средстава).
- Не постоји програм за онлајн пријаву испита.

**Препоруке за унапређење:**

- Постојеће евиденције свих врста треба више користити, као и информације које се добијају кроз анкете, друштвене мреже и сл.
- Нужан је програм за онлајн пријаву испита, с обзиром на то да су студенти из ширег окружења, као и да их је више од 50% већ запослено.

**КРИТЕРИЈУМ 7. Управљање информацијама о студијским програмима**

**ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**8. Информисање јавности о студијским програмима (8.1)**

**8.1.** Високошколска установа објективно и правовремено информише јавност ажурираним информацијама о свим аспектима одобрених (лиценцираних) и/или акредитираних студијских програма које нуди са посебним освртом на дефиниране циљеве студијских програма и исходе учења. Подаци о академским каријерама запосленог и ангажованог особља су јавно објављени. Минимум 50% од укупних информација је на енглеском језику.

**Добре стране:**

- На интернет страници ВШУ објављују се информације о студијским програмима. Информатор за будуће студенте се израђује у штампаној верзији и студенти га могу преузети у студентској служби. Поред тога, Информатор (Оријентациони наставни програми у форми тестова и задатака за полагање пријемног испита) доступан је у електронској верзији на интернет страници ВШУ. Информатор садржи основне податке о студијском програму Туризам и хотелијерство.
- Информисаност је добро регулисана: огласне табле унутар објекта и испред врата, постоји постављено радно вријеме на вратима, водичи за бруцоше у штампаној и електронској верзији.

- ВШУ има огласне табле испред улазних врата, као и у холу установе, огласну таблу студентског парламента, те таблу за сваки студијски програм на којима стоје све информације које могу интересовати будуће студенте, које су потребне садашњим студентима, као и осталима које интересује упис на ВШУ. Установа има и своју Фејсбук и Инстаграм страницу, које су доступне студентима и јавности. Постоји особа задужена за информисање, вођење веб странице и електронску комуникацију са студентима и осталим заинтересованим странама.

- Високошколска установа објективно и правовремено информише јавност ажурираним информацијама о свим аспектима одобрених (лиценцираних) и/или акредитираних студијских програма које нуди са посебним освртом на дефиниране циљеве студијских програма и исходе учења. Подаци о академским каријерама запосленог и ангажованог особља су јавно објављени. Минимум 50% од укупних информација је на енглеском језику.

- Комуникациска политика је саставни дио Стратегије за обезбјеђење квалитета школе. Комуникација је развијена са свим циљним групама: студентима, родитељима, привредницима, алумнима, органима власти, медијима. Сви ови канали комуникације су развијени у довољној мјери и на солидном нивоу, што свакако доприноси унапређењу квалитета студијских програма и научно – истраживачког рада професора и студената.

- Политика комуникације с јавношћу је искључио у надлежности менаџмента Високе школе на челу са директором школе. Повремено се школа оглашава и на аудио-визуелним и штампаним медијима, гдје директор школе говори о студијским програмима, исходима учења и сарадњи са привредом, политиком и невладиним сектором. Комуникација је интензивнија у вријеме кампање за упис, када се директор појављује на ТВ станицама, у радио емисијама и разним округлим столовима, а посебно када се говори о туризму, запошљавању или уписним политикама на високошколске установе.

- Постоји интернет страница, која је врло ажурна, а посебно је квалитетно урађен дио који се односи на студијске програме ове школе. На страници су објављени научни и стручни радови академског особља школе, извјештаји научно-истраживачке дјелатности, као и комуникације са окружењем и регионом.

- Подаци о академским звањима и ужим научним областима су доступни путем интернет странице. Информације у области научно-истраживачког рада наставника које се тичу публикација и пројеката су јавно доступне путем интернет странице установе (сегмент НИР).

-Постоји довољна доступност јавности и установе и студијских програма.

-Доступни су Извјештаји за праћење и унапређење квалитета и културе квалитета студијских програма као што су: преглед уписаних студената, преглед уписаних студената на основу средњих школа из којих долазе, градова, успјеха,

-Врши се комуникација с јавношћу путем штампаних и електронских медија.

#### **Слабе стране:**

- ВШУ нема комуникациону стратегију као посебан документ којим би се регулисала област информисања јавности.

- Биографије наставника са референцама нису доступне на интернет страници.

- Иако постоји могућност читања информација на интернет страници ВШУ на енглеском језику, ова опција је прилично лимитирана, с обзиром да није могуће добити потребне информације о студијским програмима. Страница на интернет страници на енглеском језику која се односи на студијске програме садржи нефункционални линк („More“) путем којег би требало приступити страници која се односи на садржај студијског програма и остале потребне информације.



**Препоруке за унапређење:**

- Развити стратегију комуникације установе, као кровни документ којим ће се боље регулисати ова област.
- Биографије наставног особља са референцима објавити на интернет сајту установе.
- Енглеску верзију интернет странице је потребно допунити са свим неопходним информацијама о студијским програмима.

**8. Информисање јавности о студијским програмима**

**ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

**III**

**9. Континуирано праћење, периодично вредновање и ревизија студијских програма (9.1, 9.2, 9.3, 9.4)**

- 9.1.** Процедуре за периодичну евалуацију, унапређење и реструктурирање постојећих студијских програма су успостављене. Процедуре укључују мишљења студената и других унутрашњих и спољних заинтересираних страна.
- 9.2.** Високошколска установа периодично евалуира наставни план и програм, наставни процес, степен реализације исхода учења и њихову релевантност за тржиште рада путем анкетирања студената, академског и административног особља, те повратне информације користи за иновирање и унапређења истог.
- 9.3.** Високошколска установа прати и евалуира реализацију акционог плана интернационализације, бенефите од потписаних Уговора о међународној сарадњи, проценат страних студената и професора, број и напредак својих студената на стручном усавршавању у иностранству; упошљавање дипломираних студената и сл.
- 9.4.** Квалитет, савременост и доступност ресурса се евалуирају путем анкетирања академског особља и студената.

**Добре стране:**

- Процедуре за периодичну евалуацију, унапређење и реструктурирање постојећих студијских програма су успостављене. Процедуре укључују: мишљења студената, мишљења алумнија и осталих заинтересованих страна. Ове процедуре су у складу са законом о Високом образовању Републике Српске. Прикупљају се и анализирају мишљења свих учесника у процесу образовања: студената, административног особља, академског особља, представника привреде, посебно угоститељског сектора Источне Херцеговине, које и представља најважније подручје долазећих студената, као и сектора запошљавања свршених студената.
- Постоји правилник о корекцији и иновирању студијског програма, а на основу праћења стања привреде и њених потреба за радницима.

- Изражена је и сарадња Високе школе са Министарством трговине и туризма Републике Српске, које учествује у иновирању и унапређењу студијских програма за туризам и хотелијерство.
  - Успостављена је и квалитетна сарадња са министарством екологије, односно животне средине, у циљу оријентације ових програма на одржив развој, заштиту животне средине и циркуларну економију, насупрот линеарној економији.
  - Такође се сарађује са министарствима у погледу избора страних језика, према дестинацијама из којих туристи долазе, како би кадрови ове школе што потпуније одговорили потребама појачаног развоја туризма Требиња, Источне Херцеговине и цијеле Босне и Херцеговине.
  - Висока школа периодично анализира студијске програма, иновира силабусе, исходе учења и литературу, како би обезбједила актуелност, интернационалност и проходност кадрова које производи
  - У Статуту се наводи да Висока школа проводи континуирано праћење актуелности студијских програма, по правилу на крају академске године, а највише у интервалу од три академске године. Такође, наводи се да су консултације са партнерима дио периодичног праћења студијских програма, при чему су укључени сљедећи партнери: бивши студенти, послодавци, синдикати, органи власти, локални представници и др. У оквиру Стратегије обезбјеђења квалитета, наведени су интерни и екстерни корисници система за осигурање квалитета.
- ВШУ спроводи континуирано вредновање студијских програма с циљем одржавања квалитета и идентификовања простора за унапређење квалитета. Основни метод за вредновање су студентске анкете. Поред тога, користе се и информације прикупљене од стране академског и административног особља и других заинтересованих страна.
- Као доказ да су извршене измјене студијских програма ВШУ, у опису испуњености Стандарда, наведене су претходно покренуте процедуре за унапређење квалитета трогодишњих студијских програма „Туризам“ и „Хотелијерство“ (2009. године). Путем анкетирања студената и запослених и других метода процјене и вредновања студијских програма, ВШУ врши прикупљање података и спроводи анализе чији се резултати могу користити за потребу промјена и ревидирања студијских програма. Истиче се да су досадашњи програми унапређења квалитета студијских програма резултат анализа резултата процјене квалитета, потреба тржишта и консултација са заинтересованим странама.
- Наведени су сљедећи релевантни извјештаји - Извјештај о самовредновању (2009), на основу којег је покренута процедура за унапређење квалитета трогодишњег студијског програма Туризам и хотелијерство и Извјештај о самовредновању (2011) који је био основа за реструктурирање и унапређење квалитета трогодишњег студијског програма Туризам и хотелијерство.
  - Постоје све предвиђене процедуре за континуирано и периодично праћење и вредновање студијских програма,
  - Раде се самоевалуциони Извјештаји и достављају надлежним институцијама.
  - Врши се правовремена ревизија студијских програма у погледу силабуса, исхода учења, литературе и извођења праксе студената на Установи или у привредним организацијама, у којима студенти добијају запослење и прије завршетка студија.
  - Све наведене процедуре су у складу са законским одредбама Закона о високом образовању Републике Српске.

**Слабе стране:**

- Резултати анкетирања не користе се довољно за унапређење квалитета студијских програма.

**Препоруке за унапређење:**

- Детаљније анализирати резултате анкетирања заинтересованих страна, на основу те анализе дефинисати план мјера унапређења квалитета, покренути пројекте унапређења и евидентирати их у извјештајима о самовредновању.

**КРИТЕРИЈУМ 9. Континуирано праћење, периодично вредновање и ревизија студијских програма**

**ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**10. Мобилност академског особља и студената (10.1, 10.2, 10.3)**

**10.1** Мобилност академског особља и студената на студијском програму се промовише и унапређује путем заједничких пријава и учешћа на пројектима са другим високошколским установама из земље и иностранства.

**10.2** Механизми за остваривање билатералне и мултилатералне размјене студената са иностраним високошколским установама кроз различите програме и мреже студентске размјене уз признавање времена, оцена и ECTS бодова остварених током размјене су успостављени.

**10.3** Високошколска установа кадровски и финансијски оснажује капацитете служби за међународну сарадњу и двосмјерну мобилност академског особља и студената. Ова служба прати и евалуира мобилност, те Сенату доставља годишњи Извјештај о мобилности академског особља и студената са приједлогом мјера за унапређење.

**Добре стране:**

- Мобилност запослених и студената се омогућава и промовише путем међународних пројеката. У оквиру Статута (поглавље студенти и правила студирања), студентима се гарантује мобилност и признавање бодова остварених на другим високошколским посредством међународних програма за размену студената, на бази билатералних уговора са другим институцијама, или других облика међународне сарадње.

- ВШУ има остварену сарадњу са одређеним иностраним установама и достављени су следећи документи: Споразум о прекограничној сарадњи на међународном пројекту са називом „Viagio Adriatico“ (Путовање Јадраном) са Универзитетом из Леђе, Италија, Споразум са Географским факултетом Пермског универзитета у Руској Федерацији о научној сарадњи и мобилности академског особља и студената и Споразум са Центром руског географског друштва у Србији-Београд. У опису испуњености Стандарда, наводи се пет кључних пројеката који подразумевају међународну сарадњу.

- Поред наведених међународних пројеката који пружају могућност сарадње са иностраним институцијама и мобилности особља и студената, у опису испуњености Стандарда посебно су истакнути кључни научноистраживачки пројекти који су везани за студијске програме. На сајту ВШУ назначена је листа девет пројеката и студија које су спровели запослени на ВШУ и седам Темпус пројеката који се одосе на обезбеђење квалитета ВШУ.

**Слабе стране:**

- Мобилност је присутна претежно у билатералним оквирима и у форми узајамних посјета.

**Препоруке за унапређење:**

- Остварити већу мобилност путем пројеката као што су: Еразмус + програми, ФХ фондација хотелијера Европе, Хоризон 2020. УНДП и други програми.

-Препоручује се веће учешће студената у посјетама сајмовима и специјалним догађајима у окружењу.

**КРИТЕРИЈУМ 10. Мобилност академског особља и студената**

**ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

Назив студијског програма:	Ниво студија:	Назив(и) излазних квалификација:
Пословна економија туристичке привреде	I циклус 240 ECTS	Дипломирани економиста туризма - 240 ECTS

**1. Политика осигурања квалитета студијских програма (1.1, 1.2, 1.3)**

- 1.1.** Високошколска установа има усвојену и јавно доступну политику унутрашњег обезбеђења квалитета студијских програма као дио њеног стратешког управљања.
- 1.2.** Политика обезбеђења квалитета студијских програма је усмјерена на промоцију: истраживачког рада, учења и поучавања, мобилности и интернационализације на студијским програмима, као и спречавању плагијата радова наставника и завршних радова студената на свим циклусима студија.
- 1.3.** Политика подржава развој културе квалитете у којој сви унутрашњи учесници доприносе квалитету студијских програма, те дефинише начин укључивања спољних учесника у томе.

**Добре стране:**

- Установа посједује Стратегију обезбеђења квалитета Високе школе за туризам и хотелијерство за период од 01.01.2018. до 31.12.2022. године која је формално усвојена (достављена је одлука Сената о усвајању). У међувремену је високошколска установа усвојила нову Стратегију обезбеђења квалитета на Високој школи за туризам и хотелијерство Требиње за период 01.01.2023. - 31.12.2027. године доступну на следећем линку: <https://thtrebinje.com/wp->

<content/uploads/2024/04/Strategija-i-Odluka.pdf>. Установа посједује и Правилник за самовредновање и обезбеђење квалитета из 2017. године којим се прописују подручја вредновања и начин рада Комисије за самовредновање и обезбеђење квалитета. У оквиру Статута Установе, поглавље Х се тиче обезбеђења квалитета студијских програма, наставе и услова рада.

- У оквиру Стратегије обезбеђења квалитета Високе школе за туризам и хотелијерство утврђени су: мисија институционалног система обезбеђења квалитета и визија, стратешки циљеви израде Стратегије и конкретни задаци који представљају разраду циљева. У оквиру овог документа, извршена је разрада циљева на задатке и дефинисани су индикатори за процену успешности реализације задатака, носиоци и рок извршења.

Правилником за самовредновање и обезбеђење квалитета на високој школи за туризам и хотелијерство Требиње предвиђени су поступак самовредновања и основни начини вредновања/самовредновања студијских програма и наставног рада.

Формирани приједлог Стратегије је био предмет активности радних група, представника академског, друштвеног и привредног окружења, руководства, Студентског представничког тела Високе школе, јавних институција и субјеката из услужног сектора привреде. Као доказ учешћа заинтересованих страна у изради документа достављена је Одлука о именовању Радне групе за израду Стратегије за обезбеђење квалитета Високе школе за туризам и хотелијерство у Требињу за период од 01.01.2018. до 31.12.2022. године. Радну групу је чинило шест професора, један члан из привреде, један студент и један запослени из групе административног особља.

- Процедуре унутрашњег система обезбеђења квалитета регулисане су Правилником за самовредновање и обезбеђење квалитета и Стратегијом обезбеђења квалитета на високој школи за туризам и хотелијерство Требиње. Доступан је опис начина на који се подаци прикупљају и анализе које се врше. Анкетање наставног и ненаставног особља и студената се редовно проводи у циљу унапређења рада установе и унапређења студијских програма и израђује се извјештај о самовредновању, базирано на добијеним резултатима.

У Статуту се наводи да Висока школа проводи континуирано, по правилу на крају академске године, а највише у интервалу од три академске године. Такође, наводи се да Консултације са партнерима су део периодичног праћења студијских програма, при чему су укључени следећи партнери: бивши студенти, послодавци, синдикати, органи власти, локални представници и др. У оквиру Стратегије обезбеђења квалитета, наведени су интерни и екстерни корисници система за осигурање квалитета.

**Слабе стране:**

- У документацији се наводи се да је Стратегија обезбеђења квалитета доступна запосленима, студентима и јавности путем истицања у наставним, кабинетским и комуникационим просторима, огласној табли и објављивањем на Интернет страници Високе школе, али, увидом у садржај интернет странице Установе, није утврђено да је Стратегија јавно доступна овим путем.
- Стратегија обезбеђења квалитета, као један од стратешких циљева садржи: Побољшање квалитета и интензивирање научно-истраживачког рада наставног особља. Овај циљ, међутим, садржи само један задатак (Континуирани рад на успостављању јединства образовног, научноистраживачког, и професионалног рада) који садржи пет индикатора испуњености. Међутим, на основу достављене документације, није могуће стећи јасан увид у начин на који су досадашњи резултати пројеката и студија допринели унапређењу студијских програма. Иако Кодекс професионалне етике ВШУ предвиђа заштиту од неетичког понашања и основне етичке стандарде који се тичу односа према професији, институцији, студентима и колегама, плагијат није предмет овог документа.

**Препоруке за унапређење:**

- Стратегију учинити јавно доступном.
- Посебно регулисати област спречавања плагијата радова наставника и завршних радова студената на свим циклусима студија.
- Анализирати резултате досадашњих пројеката и довести их у везу са унапређењем студијских програма.

**КРИТЕРИЈУМ 1. Политика осигурања квалитета студијских програма****ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**2. Креирање и усвајање студијских програма (2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6)**

- 2.1. Високошколска установа има успостављене процедуре за креирање и усвајање студијских програма који укључују студенте и све заинтересоване стране.
- 2.2. Студијски програми су усклађени са научним и образовним стандардима и достигнућима одређене научне/умјетничке области, захтјевима сродних научних области у циљу стицања мултидисциплинарних знања, захтјевима тржишта рада и међународних реформских процеса.
- 2.3. Циљеви студијског програма и исходи учења су јасно дефинисани и подударни са садржајем студијских програма и нивоом циклуса студија и у складу су са стратегијом установе. Циљеви студијског програма и исходи учења су упоредиви са истим и/или сличним програмима на високошколским установама у БиХ и иностранству.
- 2.4. Исходи учења су утврђени и наведени на сваком нивоу студијског програма, те су повезани са стандардима квалификација, Квалификационим оквиром у БиХ и Оквиром квалификација Европског простора високог образовања (QF-EHEA).
- 2.5. Наставни план и програм садржи минимално: преглед обавезних и изборних предмета, оквирни садржај наставне материје за сваки од предмета (подијељену према броју седмица/наставних јединица у склопу једног семестра), оптерећење студента по предмету, бодовну вриједност сваког предмета исказану у складу са ECTS-ом, начине провере и вредновања континуираног стицања знања студента, бодовну

ECTS вриједност завршног рада на I и II циклуса студија, у зависности од статуса установе, методе обезбјеђења квалитета, листе обавезне и допунске литературе за сваки поједини предмет, обавезне и специфичне опрему за извођење програма/предмета према захтјевима научне/умјетничке области:

**2.6. Високошколска установа обезбјеђује:** интердисциплинарност/ мултидисциплинарност плана и програма, интернационализацију наставног плана и програма, интеракцију са професионалном праксом, реализацију практичне наставе и активно учешће студената у научно/умјетничком истраживању у оквиру студијског програма.

**Добре стране:**

- ВШУ има успостављење процедуре за креирање и усвајање студијских програма и садржај је усклађен са општим и образовним циљевима, исходима учења и излазним квалификацијским профилима и достављени су адекватни документи којима се то потврђује.
- Студијски програми Високе школе за туризам и хотелијерство усклађени са Стратегијом за обезбјеђење квалитета, научним и образовним критеријумима, стандардима, и достигнућима европског високог образовања и захтевима научних области и тржишта. Правилником за самовредновање и обезбјеђење квалитета на високој школи за туризам и хотелијерство Требиње дефинисан је начин вредновања студијских програма.
- Студијски програм базиран је на принципима високог образовања и свих принципа ЕСГ за обезбјеђење квалитета. Истакнуто је да процес усвајања, мониторинга и преиспитивања студијских програма и излазних квалификација врши периодично менаџмент ВШУ и Комисија за самовредновање и обезбјеђење квалитета, у складу са одредбама Стратегије за обезбјеђење квалитета и Правилника за самовредновање и обезбјеђење квалитета. Наставни план садржи неопходне елементе који се тичу садржаја предмета, бодовања, начин провере и вредновања, литературе и слично.

**Слабе стране:**

- Не постоји конкретан документ којим се посебно регулише процес развоја студијских програма.
- На основу достављене документације, није могуће утврдити постојање успостављених процедура за креирање нових студијских програма, али се то делимично може закључити на основу достављеног Елабората о оправданости извођења студијског програма „Пословна економија туристичке привреде“.

**Препоруке за унапређење:**

- Израдити и усвојити документ којим се посебно регулише процес развоја студијских програма.
- Студенти економије у туризму требају сарађивати са студентима хотелијерства и заједно посјећивати сајмове туризма, гдје могу имати своје штандове.
- Висока школа би требало да успостави директну сарадњу са различитим туристичким организацијама с циљем организовања стручне праксе за студенте економије у туризму, уз именоване ментора који ће пратити сваког студента током праксе.

**КРИТЕРИЈУМ 2. Креирање и усвајање студијских програма****ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**3. Учење, поучавање и вредновање усмјерени на студента (3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7)**

- 3.1.** Академско особље које изводи наставу је претходно припремљено и мотивисано за ту активност, те у припреми за ту активност узима у обзир резултате анкета евалуације квалитета учења и поучавања од стране студената.
- 3.2.** Академско особље мотивише и укључује студенте на преузимање активне улоге у истраживачко, научно-истраживачком и наставно-образовном процесу уз одговарајуће усмјеравање, консултације и подршку.
- 3.3.** Студенти се оцјењују кроз јавно доступне процедуре за праведно, транспарентно и досљедно оцјењивање, као и кроз различите облике провере знања и вјештина у складу са специфичностима и постављеним циљевима студијског програма.
- 3.4.** Процедуре оцјењивања регулишу: организацију тестова и испита, критерије и методе оцјењивања од стране испитивача и комисије, транспарентност оцјењивања и могућност жалби студената на оцјењивање.
- 3.5.** Високошколска установа има процедуру која дефинише поступак израде, структуру и вредновање завршног рада студената одређеног циклуса студија, као и права обавезе студента и ментора и услове за менторство.
- 3.6.** Представници студената су укључени у рад тијела високошколске установе чија је надлежност управљање и доношење одређених одлука о студијским програмима.
- 3.7.** Високошколска установа има успостављен механизам и процедуре за подршку студентима за савјетовање о будућем развоју каријере.

**Добре стране:**

- Достављен је Правилник о полагању испита и оцјењивању студената, из 2013. године којим се регулише ова област. Такође, у оквиру силабуса за сваки предмет, назначени су поступци, критеријуми за оцјењивање и методе оцјењивања студената.
- Улога студената у обезбеђењу квалитета регулисана је Правилником за самовредновање и обезбеђење квалитета на високој школи за туризам и хотелијерство Требиње и Стратегијом обезбеђења квалитета. Такође, ова област је предмет Правилника о студентском вредновању квалитета студија, који је достављен на увид. На основу резултата анкетирања студената, саставља се извештај, а на увид је достављен Извештај о студентском анкетирању у академској 2020/21. години. Такође, предвиђено је укључивање представника студената у складу са Статутом студентског представничког тијела, који је достављен на увид. Представник студената је и члан Комисије за обезбеђење квалитета. Из наведеног, може се закључити да су предвиђени модалитети активног учешћа студената у обезбеђењу квалитета и управљању.



Слабе стране:

Препоруке за унапређење:

–Наставити подстицати студенте да се активно укључују у све активности на нивоу Високе школе.

3. Учење, поучавање и вредновање усмјерени на студента

ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:

III

4. Упис и напредовање студената, признавање и сертификавање (4.1, 4.2, 4.3)

- 4.1. Упис студената на студијски програм било којег циклуса врши се на основу законских одредница, јасних и транспарентних критеријума који укључују провере знања, склоности и способности кандидата и успјех у претходном школовању, а у складу са анализираним друштвеним потребама и обезбијеђеним ресурсима за извођење програма. Конкурс за упис се јавно објављује на Web страници установе и у медијима.
- 4.2. Процедуре за признавање високообразовних квалификација, периода студија и претходног учења, а што подразумева и признавање неформалног и информалног учења су успостављене. Процедуре за признавање су у складу са Лисабонском конвенцијом о признавању.
- 4.3. Дипломираним студентима се додјељује документ који појашњава стечену квалификацију, укључујући остварене исходе учења, те контекст, ниво, садржај и статус студија који су похађали и успјешно завршили.

Добре стране:

- Процедура за упис студената регулисана је Правилником о упису студената на студијске програме ВШУ из 2007. године. Установа расписује јавно доступне конкурсе за упис на интернет страници и медијима.
- ВШУ је успоставила процедуре признавања високообразовних квалификација студија из предходног периода студија, које су у складу са релевантним националним и европским документима и нормативима. Процедuru признавања нивоа студија из предходног периода спроводи Комисија за признавање положених испита и излазних квалификација, коју именује директор.
- Студентима се додељује документ који појашњава стечене квалификације на нивоу студијског програма који су похађали.

Слабе стране:

Препоруке за унапређење:

**КРИТЕРИЈУМ 4. Упис и напредовање студената, признавање и сертификавање**

**ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

**IV**

#### **5. Људски потенцијали (5.1, 5.2, 5.3, 5.4)**

- 5.1.** Број компетентног академског (наставници и сарадници) и неакадемског особља за квалитетну реализацију студијског програма је у складу са одговарајућим актом надлежне образовне власти која прописује критеријуме за лиценцирање.
- 5.2.** Високошколска установа има дефинисану политику управљања људским потенцијалима са јасним и транспарентним критеријумима за запошљавање академског особља, задужењима, оптерећењем и одговорностима, критеријумима за професионални развој, напредовање и стручно усавршавање академског особља и механизме за праћење рада академског особља са мјерама за унапређење.
- 5.3.** Академско особље је посвећено истраживачком, односно научно-истраживачком и умјетничком раду, посебно кроз међународне научно-истраживачке пројекте, те заједничке активности ментора и студента на изналагању грантова или стипендија.
- 5.4.** Административном и помоћном особљу је омогућено усавршавање кроз учешће на обукама, посебно у вези информатичких система и система управљања.

#### **Добре стране:**

- Политика запошљавања је предмет Правилника о организацији и систематизацији послова и радних места ВШУ из 2008. године, који је дат на увид у оквиру Статута ВШУ, на ову област односе се сегменти VIII -Академско и административно особље на високој школи и IX - Радни односи. На увид је достављена Одлука о усвајању Приједлога Програма рада Високе школе за туризам и хотелијерство у Требињу за 2021. годину, и, у оквиру овог документа, видљива је и ставка која се тиче кадровске политике. У оквиру овог документа, констатована је потреба проширења броја наставника из области економије са циљем смањења броја гостујућих наставника.

- Поступак избора и напредовања наставника регулисан је Правилником о поступку и условима избора у академска звања особља Високе школе за туризам и хотелијерство из 2010. године који је достављен на увид. Звања и услови за избор су прописани и у оквиру Статута ВШУ.

У оквиру Правилника о поступку и условима избора у академска звања, назначено је да се Комисија за избор у звања састоји од најмање три наставника из уже научне, односно уметничке области, за коју се кандидат бира, па се може закључити да су чланови компетентни у датој области за коју се кандидат бира.

- На основу достављеног програма рада који се односио на 2021. годину, увиђа се да су планиране различите активности у области научноистраживачког рада, укључујући пројекте и публикације. Један од стратешких циљева у оквиру Стратегије обезбеђења квалитета побољшање квалитета и интензивирање научно-истраживачког рада наставног особља, и да су дефинисани индикатори који се тичу процене резултата у овој области.

- У опису испуњености Стандарда, наводи се да менаџмент ВШУ врши евалуацију наставника путем следећих метода: посматрања, анализе, интерактивне методе менаџмент-наставник-менаџмент као и резултате анонимних студентских анкета. Поред тога, Правилником за самовредновање и обезбеђење квалитета ВШУ предвиђено је да наставници и сарадници врше самовредновање сопственог научног, стручног и наставног рада. Наставно особље извештава о резултатима научног, стручног и наставног рада једном годишње у оквиру годишњег извештаја.

- У оквиру Правилника о избору у звања академског особља, предвиђен је поступак одузимања звања уколико се докаже неакадемско понашање запослених.

ВШУ прати оптерећење наставника тако да њихова седмична оптерећеност буде у складу са законским одредбама.

#### Слабе стране:

- Нису достављени подаци који се тичу до сада реализованих планова и програма запошљавања и развоја каријере.

- У оквиру Извештаја о самовредновању, напоменуто је да се, због недостатка буџетских финансијских средстава, не издваја довољно средстава за научно усавршавање академског особља и да не постоје унапред утврђени критеријуми и процедуре за додјелу средстава, као ни формални документ у којем је регулисана додела средстава за научно усавршавање академског особља.

- Установа нема у оквиру политике запошљавања додатно прецизиран начин утврђивања оптерећења наставника, него се директно руководи законским прописима.

#### Препоруке за унапређење:

- Унапредити област која се тиче усавршавања академског особља и дефинисати критеријуме по којима ће се вршити додела средстава.

- Дефинисати додатне интерне процедуре додјеле наставничког оптерећења.

#### КРИТЕРИЈУМ 5. Људски потенцијали

#### ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:

III

#### 6. Ресурси и финансирање (6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5)

**6.1.** Ресурси за извођење студијског програма који у складу са Препорукама Агенције о критеријумима за лиценцирање високошколских установа и студијских програма у БиХ и одговарајућим актом надлежне образовне власти која прописује критеријуме за лиценцирање су довољни и доступни студентима.

**6.2.** Обавезна и специфична потребна опрему за извођење студијског програма/предмета према захтјевима научне области/уже научне области је

доступна. Високошколска установа обезбјеђује обавезну и допунску литературу за сваки поједини предмет која по садржају подржава реализацију предмета.

- 6.3. Високошколска установа чини доступним студентима и академском особљу довољан број компјутерских просторија са приступом интернету и библиотеку с адекватном просторијом за читање, претраживачима и научним и другим базама података.
- 6.4. Високошколска установа прати реализацију плана улагања у физичке ресурсе и опрему за научно-истраживачки рад и наставно-образовну дјелатност.
- 6.5. Високошколска установа обезбјеђује кроз уговорне односе са другим високошколским установама и истраживачким центрима могућност кориштења њихових ресурса.

**Добре стране:**

- На основу података и резултата анкетирања студената представљених у оквиру Извештаја о самовредновању, стиче се утисак да физички ресурси одговарају захтевима спровођења наставног процеса. Адекватност ресурса за извођење студијских програма, процењује се континуирано путем интерне евалуације. Такође, напоменута и одређена улагања у развој физичких ресурса, али, како ВШУ нема буџетску подршку за инвестициона улагања, она нису велика.
- На основу приложене документације, стиче се утисак да је капацитет физичких и библиотечких ресурса на минималном нивоу за студијски програм. Достављен је Правилник о коришћењу библиотеке високе школе за туризам и хотелијерство, на основу којег се увиђа начин коришћења услуга библиотеке.

**Слабе стране:**

- Буџетска средства намијењена за унапређење физичких ресурса не задовољавају у цијелости потребе студијског програма.

**Препоруке за унапређење:**

- Потребно је тражити друге облике додатног финансирања за унапређење квалитета ресурса (нпр. пројекти или подршка привредних субјеката).

**КРИТЕРИЈУМ 6. Ресурси и финансирање**

**ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

**III**

**7. Управљање информацијама о студијским програмима (7.1, 7.2)**

- 7.1. Систем редовног прикупљања и обраде информација о свим аспектима студијских програма (о стопи успешности студената, напуштању студија, задовољству студената, запошљивости свршених студената и слично) је успостављен и користи се за унапређења квалитета студијских програма.
- 7.2. Високошколска установа редовно прикупља и анализира податке о броју и старосној структури академског особља, spolu, односу броја наставника и

студената, односу властитог и гостујућег кадра, као и податке анкетања особља од стране студената.	
<b>Добре стране:</b>	
<p>- ВШУ располаже са самосталним информациони системом. Овај систем садржи подсистем за кадровску и наставно-научну евиденцију који омогућава унос различитих података на основу којих се генеришу статистички извештаји и врше анализе. Запослени у студентској служби је надлежан за унос података. Врши се прикупљање и обрада информација о следећим аспектима студијских програма: структура студентске популације, стопа успешности (пролазност, просек оцена), излазак са студија, задовољство студената студијским програмима и начином студирања, расположивост наставних ресурса, степен запослености дипломираних студената помоћу алумни анкета и сл.).</p> <p>- Када је у питању научно-истраживачки рад, врши се анализа базирана на подацима о броју и категоријама публикација академског особља.</p>	
<b>Слабе стране:</b>	
Иако је ВШУ успоставила информациони систем који омогућава прикупљање података и спровођење наведених анализа ове анализе врше се периодично, а не редовно, услед недовољног броја административног особља (један запослени у студентској служби) и ограничених буџетских средстава.	
<b>Препоруке за унапређење:</b>	
Редовно анализирати податке прикупљене посредством информационог система и користити их за унапређење квалитета.	
<b>КРИТЕРИЈУМ 7. Управљање информацијама о студијским програмима</b>	
<b>ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:</b>	III

<b>8. Информисање јавности о студијским програмима (8.1)</b>	
<p><b>8.1.</b> Високошколска установа објективно и правовремено информисе јавност ажурираним информацијама о свим аспектима одобрених (лиценцираних) и/или акредитираних студијских програма које нуди са посебним освртом на дефиниране циљеве студијских програма и исходе учења. Подаци о академским каријерама запосленог и ангажованог особља су јавно објављени. Минимум 50% од укупних информација је на енглеском језику.</p>	
<b>Добре стране:</b>	
<p>На интернет страници ВШУ објављују се информације о студијским програмима. Информатор за будуће студенте се израђује у штампаној верзији и студенти га могу преузети у студентској служби. Поред тога, Информатор (Оријентациони наставни програми у форми тестова и задатака за полагање пријемног испита) доступан је у електронској верзији на сајту ВШУ. Информатор садржи основне податке о студијском програму Пословна економија туристичке привреде. Информатору се може приступити путем сајта ВШУ.</p>	

Подаци о академским звањима и ужим научним областима су доступни путем сајта ВШУ. Информације у области научно-истраживачког рада наставника које се тичу публикација и пројеката су јавно доступне путем сајта установе (сегмент НИР).

**Слабе стране:**

ВШУ нема комуникациону стратегију као посебан документ којим би се регулисала ова област. На интернет страници установе нису доступне биографије наставника са референцама, него само основне информације.

Иако постоји могућност читања информација на сајту ВШУ на енглеском језику, ова опција је прилично лимитирана, с обзиром да није могуће добити потребне информације о студијским програмима. Страница на сајту која се односи на студијске програме садржи нефункционални линк („More“) путем којег би требало приступити страници која се односи на садржај студијског програма и остале потребне информације.

**Препоруке за унапређење:**

Развити стратегију комуникације установе, као кровни документ којим ће се регулисати ова област.

Објавити на интернет страници биографије наставног особља са референцама.

Енглеску верзију сајта је потребно допунити са свим неопходним информацијама о студијским програмима.

**8. Информисање јавности о студијским програмима**

**ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**9. Континуирано праћање, периодичновредновање и ревизија студијских програма (9.1, 9.2, 9.3, 9.4)**

- 9.1. Процедуре за периодичну евалуацију, унапређење и реструктурирање постојећих студијских програма су успостављене. Процедуре укључују мишљења студената и других унутрашњих и спољних заинтересираних страна.
- 9.2. Високошколска установа периодично евалуира наставни план и програм, наставни процес, степен реализације исхода учења и њихову релевантност за тржиште рада путем анкетања студената, академског и административног особља, те повратне информације користи за иновирање и унапређења истог.
- 9.3. Високошколска установа прати и евалуира реализацију: акционог плана интернационализације, бенефите од потписаних Уговора о међународној сарадњи, проценат страних студената и професора; број и напредак својих студената на стручном усавршавању у иностранству; упошљавање дипломираних студената и сл.
- 9.4. Квалитет, савременост и доступност ресурса се евалуирају путем анкетања академског особља и студената.

**Добре стране:**

- ВШУ спроводи континуирано вредновање студијских програма са циљем одржавања квалитета и идентификовања простора за унапређење квалитета. Основни метод за вредновање су

студентске анкете. Поред тога, користе се и информације прикупљене од стране академског и административног особља и других заинтересованих страна.

Као доказ да су извршене измене студијских програма ВШУ, наведене су претходно покренуте процедуре за реструктурирање и унапређење квалитета трогодишњег студијског програма и увођење новог четворогодишњег студијског програма студијског програма „Пословна економија туристичке привреде“.

- Путем анкетирања студената и запослених и друге методе процјене и вредновања студијских програма, ВШУ врши прикупљање података и спроводи анализе чији се резултати могу користити за потребу промена и ревидирања студијских програма.

Истиче се да су досадашњи програми унапређења квалитета студијских програма резултат анализа резултата процјене квалитета, потреба тржишта и консултација са заинтересованим странама. Истакнуто је да је један од резултата увођење четворогодишњег студијског програма Пословна економија туристичке привреде, што се показало као сврсисходно. У оквиру документације, достављен је и Елаборат о оправданости увођења четворогодишњег студијског програма „Пословна економија туристичке привреде“ – (четворогодишњи студиј-240 ECTS).

**Слабе стране:**

- Нису редовно праћени и ревидирани силабуси у складу са захтјевима привреде, по питању актуелне литературе, облика практичне наставе и вјежби.

**Препоруке за унапређење:**

- У ревизију студијских програма редовно укључивати представнике привреде, алумније и друге заинтересоване стране.

**КРИТЕРИЈУМ 9. Континуирано праћање, периодично вредновање и ревизија студијских програма**

**ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III

**10. Мобилност академског особља и студената (10.1, 10.2, 10.3)**

**10.1** Мобилност академског особља и студената на студијском програму се промовише и унапређује путем заједничких пријава и учешћа на пројектима са другим високошколским установама из земље и иностранства.

**10.2** Механизми за остваривање билатералне и мултилатералне размјене студената са иностраним високошколским установама кроз различите програме и мреже студентске размјене уз признавање времена, оцјена и ECTS бодова остварених током размјене су успостављени.

**10.3** Високошколска установа кадровски и финансијски оснажује капацитете служби за међународну сарадњу и двосмјерну мобилност академског особља и студената.

Ова служба прати и евалуира мобилност, те Сенату доставља годишњи Извјештај о мобилности академског особља и студената са приједлогом мјера за унапређење.

**Добре стране:**

- Мобилност запослених и студената се омогућава и промовише путем наведених међународних пројеката. У оквиру Статута (поглавље студенти и правила студирања), студентима се гарантује мобилност и признавање бодова остварених на другим високошколским посредством међународних програма за размену студената, на бази билатералних уговора са другим институцијама, или других облика међународне сарадње. ВШУ има остварену сарадњу са одређеним иностраним установама и достављени су следећи документи: Споразум о прекограничној сарадњи на међународном пројекту са називом „Viaggio Adriatico“ (Путовање Јадраном) са Универзитетом из Леће, Италија, Споразум са Географским факултетом Пермског универзитета у Руској Федерацији о научној сарадњи и мобилности академског особља и студената и Споразум са Центром руског географског друштва у Србији-Београд. Установа је реализовала пет кључних међународних пројеката.
- Поред наведених међународних пројеката који пружају могућност сарадње са иностраним институцијама и мобилности особља и студената, истакнути су кључни научноистраживачки пројекти који су везани за студијске програме. На интернет страници ВШУ назначена је листа девет пројеката и студија које су спровели запослени на ВШУ и седам Темпус пројеката који се односе на обезбеђење квалитета ВШУ.

**Слабе стране:**

- Мобилност је присутна претежно у билатералним оквирима и у форми узајамних посјета.

**Препоруке за унапређење:**

- Остварити већу мобилност путем пројеката као што су: Еразмус + програми, ФХ фондација хотелијера Европе, Хоризон 2020. УНДП и други програми.
- Препоручује се веће учешће студената у посјетама сајмовима и специјалним догађајима у окружењу.

**КРИТЕРИЈУМ 10. Мобилност академског особља и студената**

**ОЦЈЕНА ИСПУЊЕНОСТИ:**

III



### 3.2 Препорука за акредитацију

Након увида у достављену документацију и посјете високошколској установи и увида у реално стање од стране Комисије стручњака, утврђен је сљедећи ниво испуњености захтјева стандарда и критеријума:

СТУДИЈСКИ ПРОГРАМИ	НИВО ИСПУЊЕНОСТИ ЗАХТЈЕВА									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Туризам и хотелијерство (први циклус - 180 ECTS)	III	III	III	IV	III	III	III	III	III	III
2. Пословна економија туристичке привреде (први циклус – 240 ECTS)	III	III	III	IV	III	III	III	III	III	III

Комисија на основу увида у документацију и обављеног вањског вредновања студијских програма, препоручује акредитацију студијских програма Туризам и хотелијерство (први циклус - 180 ECTS) и Пословна економија туристичке привреде (први циклус - 240 ECTS).

Чланови Комисије:

Проф. др Марија Кнежевић, предсједник

Проф. др Милица Костић-Станковић, члан

Марија Милић, члан

Ања Савић, члан

  
  
  


